

missus invito, etiam si separatio facta sit per Iudicis sententiam, quia fuit in favorem innocentis, non verò in favorem nocentis, & eft proinde quod tunc innocentis velit, alter manet obligatus, & eft ad ipsum revocandus; unde adulteri invito, & si inposito innocentie ad Religioneum transire nequit, nec Sacris initiari, aut castificare vovere; & si profectus sit, vel Sacris initiatus, vel votum emisit, ab innocentie revocari potest, & votum irrevocari, contra eum in coniugio innocentis profili, & votum non valer. Bene tamen poterit adulteri mutare statum de licencio, & confessio innocentis, quia iam ex ipso innocentis edicto suo declarando se non curare reconciliari, & conjugale conjugium instaurare; Et ad hoc sufficiat licentia tacita, id est, si innocens fecit alterum velle mutare statum, & potens reclamare non contradicat, nec refutat, Ita Sanchez, Tancred, Conimphius, Hurtadus, Caspensis, & alii passim. Hoc tamen summi intelligentiae est, ut declarat Averro qu. 23, sect. 8. quando adhuc innocentis statum non mutavit, si enim tunc repugnat mutationi alterius, velitque reconciliari, non potest adulteri mutare statum, sed reconciliationem acceptare teneatur, nec mutatione temporis potest adulteri mutare statum inciso, & in-

DISPUTATIO XXI.
DE PÆNITENTIÆ
SACRAMENTO.

ARTICULUS PRIMUS.

POST QUAM in praecedentibus egimus de Sacramentis Ordinis, & Matrimonii ob convenientiam, quam invicem habent, quod sum Sacramenta toti Ecclesiae communiat simpliciter necessaria vestigia tantum non determinant personas, nunc de Penitentiis Sacramento agendum est, quod est Sacramentum omnibus, & singulis simpliciter necessarium pro actuали culpa delenda in adultis, si post suceptum Baptismum illos peccare contingat. Verum quia penitentia aliquando accipitur pro virtute penitentis, aliquando pro Sacramento penitentis, & quandoque etiam pro Confessione, quandoque pro satisfactione, & aliquando etiam pro aliis adultis, breviter hic agenus in primis de penitentia vltimae, postea de penitentia Sacramento, & tandem de Confessione, & satisfactione, que sunt partes Sacramenti penitentis iuxta ordinem servatum, 4. sent. disp. 5. de Penitentia Sacramento, & virtute, & hoc totum agens breviter reperendo ibi dicta ad moralitatem scripturae pro confessoribus dirigendis, & alia addenda ibi prætermissa.

QUÆSTIO PRIMA.

De Pænitentia, ut est virtus.

Poenitentia, ut diximus disp. s. cit. qu. 1. ab initio, secundum nominis ethylogiam derivatur a posse, & tenere, & dicitur poenitentia, quia si poenitentia est ut d. Ait. Aug. l. de vera, & falsa poenitentia cap. 11. sicut verbum ponit significat animi dolorum, sive retractationem, ac detestationem facti præteriti. Unde Ecclesia semper hoc nomine uera est, quatenus non solùm significat mutationem, & emendationem ante acta vita, sed præcipue animi dolorem, & afflictionem, & quandam voluntariam punitionem, quam pro commissi culpis sibi peccator infligit, unde poenitentia in praefatis questione accipitur pro bujusmodo de peccati remedio, quo peccato. Deo remissione debet, quod quidem remedium a mundi inicio in omni lege fuit a Deo dominibus conceatum, quo ipsi primi parentes, ac deinceps omnes alii peccatores suorum delictorum veniam consequi potuerunt, quare poenitentia in hac questione non sufficiat pro uno ex Sacramentis nova legis, sed in latiori significacione, quia virtus poenitentia appellatur, ut enim dantur alias virtutes de aliis bonis actibus, ita nominatur hæc virtus, cuius munus est penitentie de peccatis commissis, ut magis ex dictis confitabit.

⁴ Primum notandum est, ut diximus disp. 5. l. c. quart. 1. ar. 1. ab initio ex S. 4. cith. 14. quart. 1. ar. 3. s. De secunda conclusione, quod cum ponere sit quasi ponam tunc secundum nominis etymologiam, hoc potest esse quadrupliciter. Primum per actum voluntatis imperativum, quod sibi, & aliis imperat secundum Augustinum, impetrando nimis in intellectu, ut consideret peccatum esse offenditum Summae Majestatis, & bonitatis divinae, quae est Iuppiter omnia diligendo, & imperando fibi ipsi politiorem, scilicet detinendit peccati commissi propter causandam tristitiam, licet quandoque ista tristitia non sequatur; & hoc modo ponere est vindicare, vel punire peccatum à se commissum, quia applicare fibi ipsi ponam teneat rem, & illi potest intelligi hinc applicer, vel insigar ponam in effectu, vel affectu, quia vindicare non minus vindicat, ethi quandoque ponam non sequatur propter defectum aliquius causa fœcunda, dum tam ipse æquæ, & iustè intendat ponam infligere. Secundo modo ponere est coniugis defensando, vel ostiendo, stum, & nolle malum illi oppositum. Sami etiam potest poenitentia circa universitatem peccatorum, prout inclusa in Charitate Dei, vel virtute Spei, vel alia ex virtutibus; peccatum enim potest considerari quasi malum Dei, prout Deo dispergit; item ut malum quoddam spirituale ipsius peccantis, quatenus, cibice, per peccatum in mortale amittit homin gloriam eternam, & poenitentia de peccato, primo modo spectat ad virtutem charitatis, secundo autem modo ad virtutem Spei, quia ad eam leviter pertinet, que gaudeat ex aliquo bono, spectat dolere de malo opposto. Rufus considerat peccatum, ut et contra legem, & obedienciam generalem, quia omnia pracepta complectuntur, sicut dolere, & penitere de peccatis sub hoc morivo ad virtutem obediencie pertinet. Et quatenus peccatum consideratur ut et contra gratitudinem debitam Deo summo benefactori, etsi detinatur spectabiliter ad virtutem gratitudinis ita discurrevit Aversa ibidem, quae est ipsissima Scotti doctrina loc. cit.

re. Secundo modo penitentia contingit detentando, vel ostendo, aut nolendo peccatum e se committit, & hoc in particulari sub propria ratione, vel in generali simili de quocumque peccato a se committi, & etiam loquendo de displacita formaliter, vel virtualiter, que nimur illam includit, sicut causa effectum, licet etiam effectus non sequatur, ut est actus dilectionis divinae, ad quem nata est sequitur displacita. Tertio modo penitentia contingit penam inflictam, scilicet, tristitia grataiter acceptando, & talis complacenter tristitia est actus voluntatis habentis tristitiam pro objecto volito ad quod sequitur passio gaudii gaudentia, scilicet, de ipsa tristitia, sicut dicit Augustinus *Pecator de peccato dolens, & de dolore gaudens*. Quarto tandem modo penitentia contingit penam fibi pro peccato inflictam patienter sufferendo, & sic penam tenere est penam non abidere remunrandando, unde fultimere est sub actione in diligenter tristitia, & hoc est enim, quam tertium, ut patet. Potest autem pena sumi pro tristitia, que est in parte intellectiva, & que primum, & proprium est pena, & secundum Augustinum 14. de Trinitate est diffusio animae ab his, que nobis nolentibus accidunt; vel pro alio inconvenientem in parte sensitiva, causatur itaque passio ad duobus primis actibus penitendi, & supponitur ad duobus ultimis; Ex quo legitur tristitia vel dolorem non esse penitentiam proprii sumptum, quatenus est virtus, vel virtutis actus, ut plures inconfiderat loquantur, quia penitentia in actione potissimum consistit, tristitia autem passio quadam; tum quia penitentia est tentatio activa penae, ininde est ipsa pena tenta, ut notat Basilios d. 14. qu. 1. ar. 1. tum tandem quia tristitia est objectum penitentiae, vel effectus causatus ab illa, non autem ipsa penitentia. Hanc vero penitentiae distinctionem, & divisionem sive ratio nabiliter a Doctori nostro assignata contraria nonnullos Recen-
tiores fuisse demonstramus loc. cit.
c. 6. Tertiò deinde è inquit Doctor l. c. quod penitentia primo modo sumptum est actus cuiusdam virtutis specialis sub iustitia contenta, est enim actus iustitia punitiva, que est penitentia propriè dicta, & pariter inquit penitentia quarto modo, qui est patienter ferre, est actum virtutis particularis, scilicet patientie. Ut autem ostendat penitentiam propriè sumptum esse specialiter virtutem, & non universaliter, id est, inclusum in omnibus, que odio habent malum propriè honestati, seu bonitati oppositum, uitare duplicit argumento ex duobus deducto, scilicet, a specialitate obiecti, & a specialitate circumstantiarum, quod in unius ita reduci potest; Illa est specialis virtus, & a ceteris distinda, que peculiares objectum formale habet, & peculiarem laudem, ac difficultatem in objecto suo attingendo; sed penitentia primo modo sumpta, que est propriè penitentia, est hujusmodi; ergo & C. Minor, quod attinet ad objectum probatur, nam penitentia hujusmodi recipit per se, & formaliter ratione in peculiarem obiectum, quam nulla alia viria attingit, respicit enim peccatum, quatenus vindicabile, & per pecuniam explicable, ut ait Doctor l. c. recipit enim peccatum præteritum, quatenus ut est offensa Dei, potest aboleri, & definit detentando illud, ut Deus qui anteas propter peccatum fecit homini iurias, stat eidem propitius, & placatus. Ut autem formale hoc motivum penitentiae objectum, neque ab aliis virtutibus recipitur per se, & formaliter nisi a penitentia, ut magis infra patet, & sine dubio est per se honestum, & expetibile, ut peccatum per pecuniam de lector, ut Deus a ceteris tuis nobis sit propitus, & placatus, ac propinquo ex hoc objecto habet actus penitentiae peculiares laudentes, & honocantes an autem penitentia, qua peccatum præterit deletur sit actus ab solutus, & efficax, vel conditionatus videtur id est Doctor a. d. 6. 1. & 2. & 1. 5. Alio modo dicitur, quia etiam quod non dixi-

Secundum ita supposito doctrina, & sufficienti divisione
actuum penitentiae resolvit Doctor questionem d. 14. cit. qu. 2.
art. 1. dicens, quod penitentie secundo modo, scilicet, detulati
peccatum non est actus aliquis specialis virtutis, sed est actus
eucumque virtutis appetitivae communis, quod probat quia
eucumque virtus voluntatis ad complacendum in bono hone-
sto inclinat etiam ad detestandum, & odio habendum, sive ad
difficiendum de malo in honesto oppositivo, ut v.g. Calixta sicut
inclinat ad actum castum, ita ad inclinat ad detestandum actum in-
honestum castitatem contrarium, & humilitatem inclinat ad de-
testandum actum superbiae, quia opponitur actui humilitatis, &
sic de ceteris. Eodem etiam modo discutitur de penitentie ter-
tio modo, quod est grataente acceptare poenam pro peccato in-
flammat, quia eucumque virtus potest esse principium accepta-
ndi, & volenti aliquod objectum, potest etiam inclinare, & es-
se principium ad acceptandum aliud in ordine ad illud objectum;
per diversas autem virtutes potest acceptare aliud, &
aliud objectum, in ordine ad quod possit poena inflicta pro pec-
cato acceptari; nam si ex Charitate amat Deus, potest accep-
tare poena in quantum reducenda est ad Dei amicitiam. Si autem
ex virtute spiei deluderat Deus, ut bonum mihi ex virtute spiei
acceptaret poena, ut ordinativa ad confectionem, & possesso-
nem hujus objecti. Si ex virtute timoris caveretur amissio vita-
xerna, ex ipsa quoque potest acceptari poena, ut illam amil-
sionem excludens. Si ex amicitia honesta ad seipsum diligat
quis sibi munidatur, & innocenter, ex illa etiam potest accep-
tare poenam, qua solvit reatum, qui inquit. Ita discutitur Do-
ctor l. c. fine primi articuli, ex qua potest actum quoque illum
penitenti tertia modo non esse unius specialis virtutis, sed pluri-
mum. Et hanc doctrinam ex Recentioribus praesertim accep-
tit, & approbat Aversa quæst. a. De penitentia virtutis fact. 2.
cumque declarat dicens, sumi posse penitentiam generaliter,
prout spectat ad omnes, & singulas virtutes in propria materia,
qua prout ejusdem virtutis est velle aliquod bonum hone-
sto, q. r. 1. & 3. d. 15. *Autor postea acce-*
mus q. r. cap. i. n. 10. Quod vero penitentia
habet difficultatem in objecto suo attingen-
tutes circa suum non habent, probatur, na-
quod sic aboleatur Dei offensa, & redditur
to placatus, et pecuniarum difficultas a diffi-
cuitate distinda, nam virtus penitentia cu-
praterito defluens, id homini robur pra-
*erat illicebros, & blandimenta sua exper-
ficiatur detestetur, quo id quidem est multum
autem virtutes peccata ipsius contraria avan-
ter, & per se, non ut iam expertus; ut fa-
solutus, ut habent turpitudinem talis, vele-
tem, fiv illarum quis expertus sit, sive non
per se haber difficultatem illam pecuniarum
formaliter superat virtus penitentia prope-
cari præteriti, & ideo bene dicebat Deo-
nilla alia virtus variatur circa tale objectum,
ut vindicabile, & per poenam expiabile;
virtutis habet tales circumstantias, que
penitentia, ut in tale objectum tendit, si
dum, & hujusmodi. Ex hoc igitur satis pa-
trum generaliter sumptum prout spectat ad
virtutes in propria materia, dari proprias
penitentias, quia omnia peccata comple-
predicatis omnibus virtutibus cuius proponit
est penitentie, vel ponam tenere de pecata-
ris, quatenus sunt offensæ, & iniuria Deo.
Ceteræ Deo offensæ, & offensam per poenam
in peccato namque considerari potest non
tra propria virtutem, non solum illæ qui
Dei, esse malum proprium peccantis, et
obedientiam sed præterea ratio offensæ, &
tangunt supremum Dominum; ponit inter
*hoc formali motivo est socialis penitentia**

602

quod modum; & pro resolutione jam diximus dist. 5. cit. q. 4. art. 1. quod quavis dari possit actus vindicandi, & detestandi peccatum, qui ex naturalis ex parte intellectus ratione dictaminis, & ex parte voluntatis ratione principali; hoc est sine auxilio supernaturale gratia; actus tamen penitentia, qui disponit ad justificationem, & gratiam est supernaturale tam ratione dictaminis, quam ex parte principii, felices, divini auxili currentis. Hoc aliter est. Scotti 4. dist. 14. qu. 2. art. 2. & in fine questionis, ubi docet dari penitentiam duplicit generis, ut dictum est, unam fructiferam, id est, ferentem fructum, ut veniam peccatorum, & gratiam, quam proinde dicit esse meritum de congruo, seu dispositionem respeccum ad justificationem; aliam vero non fructiferam, id est, hos effectus non ferentem, & primam dicit sine amore. Del haberri non posse; secundam vero aut absoluere ex puris naturalibus hominis in malis posse, & cad. dist. 14. q. 2. ab initio A. B. & C. duplum rursum aut dari possit penitentiam, unam naturalem, id est, naturali lumine notam, quandam verò supernaturalem quad substantiam, ut communiter Thomilasci assertum, & ali Recentiores, sed tantum quod modum. Quod quidem deducitur ex dictis lib. 3. sent. dist. 6. de virtutibus Theologis q. 6. ubi diximus etiam actus supernaturales verum credendi, sperandi, & Deum super omnia diligendi non esse supernaturales quad substantiam, & exititum, sed tantum quod modum; quod ibi praesertim deducimus ex discrimine actuum supernaturalium patrum, quales sunt visio, & fructus beatitudo, ab actibus supernaturales vice credendi, sperandi, & Deum super omnia diligendi, quando namque Patres, & Concilia de actibus patrum loquuntur gloriosi, & beatifici, absolute negant peccata naturalem creaturam per proprias vires naturales videre Deum, que beatissimi ab ipsius speciali elevatione per lunam glorie facta, aut consumile auxilium speciale, ut consuetum ex Conc. Viennensi, que hic citatur ad normam de Hierosol. At quando de actibus vice loquuntur supernaturales credendi, sperandi, & dicunt speciale auxilium ad eos exercendos esse necessarium, non sic abolute loquuntur, sed cum quadam limitatione, ut constat ex Conc. Trident. dist. 6. cit. can. 3. dicente hominem non posse sine gratia, & speciali auxilio credere, sperare, & Deum super omnia diligere, ut respondet hoc ex eiusdem causa gratia confiteratur, quo loquendi modo indicari de potestate alias actus horum virtutum, quae non sunt secundum operem ad justificationem, & vitam eternam, hoc est, qui sunt naturales secundum substantiam, non supernaturales; si enim exprimere volueris esse simpliciter, & absolute supernaturales secundum substantiam, & non tantum secundum eam circumstantiam sicut operes ad quod liberum arbitrium viri sui propriis actus illi secundum substantiam attingere non possunt; nulla aderat necessitas illam particulam apponendi, sicut operes, sed absurde dicere potest hominem sine gratia non posse credere, sperare, diligere, ut justificationis gratiam configetur, sicut absolute loquitur Concil. Viennensis de actibus patrum.

15 Quid vero prudenter actus penitentia naturalis non sit meritorum gratiae de congruo, neque sufficiens dispositio ad justificationem, quae est altera pars affecti, probatur, quoniam actus penitentia, qui disponit ad justificationem, & gratiam, est donum Dei, & Deo tributatur, ac speciali auctor, & ex speciali eius motione pendet. Sit hec hec Jeremias 31. Postquam anima conversisti me regi penitentiam, in quem locum Hieronymus ait: Ergo dico, nisi agimus penitentiam, nisi Dei sumus nixi, imploremus peccatum, & ad Tim. 2. inquit Apollo: Ne quando Deus illis penitentiam ad cognoscendum verritatem, & reficiam Diaboli laqueis; in quem locum acutus Chrysostomus. Et quis haec dat, nisi qui reprobasti Perum negantem, & fecit se fuisse? Sic etiam olim ab antiquis Patribus, & Concilii contra Iustum Pelagium decreatum fuit, ut habeatur in Concilio Paledino art. 12. Usque tecum de cunctis gratianis, & misericordiis Dei vestrum penitentibus donis, non secundum meritorum, quoniam eritis ipsi penitentiam esse donum Dei dixit Apostolus, ubi ait, Ne quando de illis Deus penitentiam, que autem merita naturalia sunt, non dicuntur specialia dona Dei, cum sint omnibus communia. Hoc idem sanctius fuit in Conc. Trid. dist. 6. can. 3. Si quis dixerit sine spiritu sancti inspiratione, & censu adorans hominem credere, sperare, diligere, aut penitentia post scire operes, ut in justificatione gratia confiteratur, anathema sit. Ex quo etiam deducitur potest ratio, quia alius penitentia Christianus hominem disponit ad justificationem, per hoc enim a quavis alia penitentia distinguatur, quia ad hoc non sufficit, siquidem per illa verba sicut operes immutari dari aliqua alia penitentia, quia ad justificationem non disponit; quod autem ad justificationem disponit, fuit natura viribus fieri nequit, ut definitum est in Concilio Arafacano i. can. 6. 9. & 10. & in Trid. loc. cit. alioquin sola natura justificationem inchoare posset contra divina oracula; ergo alia penitentia naturalis, & a liberis arbitriis cum solo concilio generali Dei, neque est dispositio ad gratiam, neque meritorum ad congruo ad expiationem nullus actus sufficiens dispositio ad justificationem est posse, ne quidem remota, nisi ex speciali auxilio Dei dato per Christum procedat, ut docent Concilia, & Patres, cum omnibus dispositio ad justificationem a gratia Dei inchoari debet. Objectione autem Adversariorum contraria allatam doctrinam vide solutas loc. cit.

QUESTIO SECUNDA.

De aliis contritionis, & attritionis.

16 Uplex distingui solet penitentia Christiana, ut diximus dist. 6. cit. q. 5. ab initio, altera perfecta, que Contrito dicitur, altera imperfecta, que Attrito nominatur, que distinctione praeferuntur. Intelliguntur de penitentia sumpta pro penitentia de peccatis praeteritis cum proposito amplius non peccandi.

829

Questio II. Articulus I.

499

& approbatuora Conc. Trid. dist. 14. cap. 4. ubi eas perfecdam appellat, quae vim habet iustificandi ex se independenter a suffectione Sacramenti, & per se sufficiens est ad remissionem culpi; Imperfecta vero, quae quidem suo modo utilis est, & faleste remotè ad iustificationem disponens, fed de non sufficit ad iustificandum, sufficit autem cum suffectione Sacramenti Baptismi, vel Penitentie. Ratio autem hujus dispositionis est, quia omnis penitentia, aut peccatum detestatur ex supradictis, & perfectissimo motivo, quanto Dei offensa, & sic dicitur penitentia perfecta, seu Contrito, aut ex aliquo mortivo infra Scotile communiter, sed etiam Suarez, Valq. Averla, Amic. Card. de Lug. & ali Recentiores, quod pluribus probavimus loc. ced. ratione praeferunt, qui non repugnant inventi veram contritionem sine formalitate amoris Dei super omnia, sed quidem hujusmodi actus differunt objectis, quorum unum sine altero menti obiecti potest; potest enim peccator considerare peccatum, ut divina bonitatis summe repugnans, illud representare voluntati, ut tale, quoniam non apprehendat explicite Dei esse, & Spiritus Sancti impulsu, non a ihu quidem inhabitanter, sed tantum invenientis, quo adiuvis viam fobi ad iustitiam parat. Convenienter etiam in hoc, quod utes que actus, tam attritionis, quam contritionis debet esse a teo efficax, ut formaliter, vel sicut virtualiter includat propositiu de cetero non peccandi, ita ut similitudinem voluntatis avertat ab effectu peccandi, alias enim esse non potest sufficiens dispositio ad gratiam, cuius infusionis affectu peccandi adverteratur, unde penitentia definitur dist. 14. cap. 4. quod est animi dolor, & detestatio de peccatis commissis cum propisio non peccandi de cetero. Cum ergo Contrito, & Attrito in his rationibus convenient, & alii quoque conditionibus ad rationem vera penitentia necessariis intentis alignandis, nunc videndum est, in quibus distinxerit, & quoniam ab invicem distinguantur, quod patet non potest, nisi prius investigando utriusque effectum, & formaliter rationem.

ARTICULUS PRIMUS.

De aliis Contritionis penitentia perfecta.

17 Si uenendo igitur Contritionem in rigore pro penitentia perfecta, & propter ab attritione distinguuntur, opus est explicare quid sit, sive per quid hanc perfecta penitentia constituitur. Contrito itaque propriè dicta solet a Theologis definiri, qui sit fit necessarius detestatio a confessione cum propo-^{sitiu} ne peccandi de cetero etiatis, vel efficiatur ab ipso proprio, & formaliter de cetero, qui est virtualiter, & voto amorem Dei includit, qui sit detestatio peccati, quatenus est contra bonum Dei in se, que detestatio verè dicti potest propter Deum sumum dilectum, qui est elicita, ex charitate eius, & respiciendo solum ad bonitatem, & amicitiam ipsius, unde est vere actus charitatis non minus, quam dilectio formalis; non tamen haec dispergitur etiam a bono Dei formalis, quia non est formaliter aucta protectionis, sed fugit, nec tendit in Deum, ut in obiectum. Quod, sed solum tamquam in motuum Quod, quatenus respicit illum, ut rationem proximum detestandi peccatum, ab ratione dicendum est; quod est contrito peccati per ejus detestationem posuit esse medium ordinatum ad detectionem Dei, immo ita, ut regulariter loquendo, tam in tertium etiam potest esse medium ordinatum ad finem charitatis ab ipso formaliter dictum one Dei; potest enim peccator considerare peccatum, ut divina bonitatis summe repugnans, quod est motivum charitatis, & illud representare voluntati, ut tale, quoniam non apprehendat explicite Deum obiecte super omnia amandum, in quo casu voluntas taliter perfette detestacionis peccati sine actu formaliter amoris Dei, ut enim actus dicitur causam ipsius Dei, non est latius, quod sit elicitus a charitate, quia charitas habet unum objectum primarium quod est Deus, & alia secundaria, ex quibus quidam amat propter Deum, ut proximam, alia odio habet, ut peccatum; unde in illo casu detestatio peccati est amor Dei virtualiter tantum, non formalis, & est actus non ab ipso charitate impetratus, sed formaliter ab ipso charitate elicitus, quod solum adhuc declaramus loc. cit. quest. 5. artic. 1. num. 9. & seq.

18 Primum itaque queritur, quo pacto contrito includatur supernaturale Dei detectionem, scilicet requiriatur formularius amoris Dei. & explicitus, an sufficiat virtualiter, & implicitus. Affirmant aliqui necessariam esse detectionem formaliter imperante, quod probant, quia ex Scriptura, & Patribus perfecta penitentia procedit ex detectione Dei ergo procedit ex illa tamquam ex actu imperante distincto, quod etiam Trid. immo videatur l. c. ubi detectione Dei requiritur, ut causa penitentia, & detectionis peccati; ex qua doctrina hæc etiam ratio conficitur, electio medi posterior est semper intentione filii juxta illud axioma, ordinare volens prius vult finem, deinde media ad finem sed contrito peccati per ejus detectionem est medium ordinatum ad detectionem Dei; ergo prius est voluntaria dictio Dei, quam contrito elicatur. Ita Canus, Soro, Coninch. Lora, & ali Recentiores, & ex nostris Faber dist. 16. c. 1. Diximus tamen l. c. quod licet regulariter loquendo perfecta contrito superponit detectionem Dei formaliter, a quâ im-

peratur, & absolutè tamen loquendo, potest iustificari peccator ab ipso formaliter amore per detectionem perfectam peccati inclientem in se virtualiter Dei amorem, atque ita perfecta contrito non necessario simpliciter supponit detectionem Dei formaliter, sed fati se virtualis, quam includit in actu ipso detectionis proper Deum elicito. Et hoc aliter quod utramque partem deducitur ex Scotti dist. 14. cit. quest. 2. §. In ista questione, vers. alia conclusio, ubi ait quod licet regulariter charitati conveniat ut actu penitentie imperari potest, & ita tenent non solum Scottiles communiter, sed etiam Suarez, Valq. Averla, Amic. Card. de Lug. & ali Recentiores, quod pluribus probavimus loc. ced. ratione praeferunt, qui non repugnant inventi veram contritionem sine formalitate amoris Dei super omnia, sed quidem hujusmodi actus differunt objectis, quorum unum sine altero menti obiecti potest; potest enim peccator considerare peccatum, ut divina bonitatis summe repugnans, illud representare voluntati, ut tale, quoniam non apprehendat explicite Dei esse, & Spiritus Sancti impulsu, non a ihu quidem inhabitanter, sed tantum invenientis, quo adiuvis viam fobi ad iustitiam parat. Convenienter etiam in hoc, quod utes que actus, tam attritionis, quam contritionis debet esse a teo efficax, ut formaliter, vel sicut virtualiter includat propositiu de cetero non peccandi, ita ut similitudinem voluntatis avertat ab effectu peccandi, alias enim esse non potest sufficiens dispositio ad gratiam, cuius infusionis affectu peccandi adverteratur, unde penitentia definitur dist. 14. cap. 4. quod est animi dolor, & detestatio de peccatis commissis cum propisio non peccandi de cetero. Cum ergo Contrito, & Attrito in his rationibus convenient, & alii quoque conditionibus ad rationem vera penitentia necessariis intentis alignandis, nunc videndum est, in quibus distinxerit, & quoniam ab invicem distinguantur, quod patet non potest, nisi prius investigando utriusque effectum, & formaliter rationem.

+ elicit

11 a. tio-

conditincta. Ita etiam dicitur Averrois, ubi quoque hanc virtutem ex humanis deducit, quia etiam inter homines est quædam virtus specialis, que unumquemque obligat, ne offendat, & si forte offendit, debet satisfacere, & offendam per poenam voluntariæ afflumptam refaciere; similis ergo quædam virtus specialis agnoscenda est hominis erga Deum, & haec est penitentia ab aliis virtutibus conditincta, de qua modo agimus; & rationem inquirimus.

7 Quarto quod attingit ad aliam quæstuti partem de objecto formaliter penitentia sunt dicendi modi, quos accurate, & sigillatim examinamus disp. s. cit. q. 2. art. 1. ubi in fine conclusimus probabilem dicendi modum esse illorum, qui motuum formalium penitentia assignant ipsam peccatum ut vindicabile, hoc est in peccatum commutabile, & per aliquam satisfactionem, vel satisfactionem expiable, quod motivum distinguit penitentiam a certis virtutibus, que licet peccatum detinatur, ut contrarium proprio objecto, non tamem ulterius tendunt ad illud expiadum per aliquam satisfactionem. Et sic modus dicendi Scoti loc. cit. & fuit etiam D. Thom. 3. p. q. 8. 2. 3. quem bene probat Brancatus noster cum aliis Scottis disp. 3. ar. ult. quia peccatum ex communis sententia est obiectum materiale, in quod tendit penitentia, sed sub nulla alia ratione tendit in illud, nisi sub ratione vindicabilis, & per panem expiables; ergo &c. Minor probatur, non enim potest esse peccatum eius objectum simpliciter subtractione mali, sed privatione boni aliquis virtus, quia sic respiciunt, vel resipicunt a qualibet virtute, cui opponitur, non sub ratione offensæ, quia nullam possumus pro offensa Dei condignam offerte satisfactionem; ergo &c.

Respondebat Doctor q. cit. lit. D. Justitiam non esse ad alterum simpliciter, & absolute loquendo, sed ad alterum, vel quæ ad alterum; & sic etiam se habet penitentia, nam actum vindicandi peccatum potest aliquip eodem modo secundum rectam rationem exercere in seipsum, sicut in alterum; quando enim exercet in seipsum, non exercet in se, nisi in alterum, quia exercet in se, nisi in quantum sibi committitur à legislatore in item reum vindicare, accedit autem, quod iste, cui committitur, ut Ministro iudicis, sit ipse reus, qui eodem modo exercetur secundum rectam rationem Ministro in reum, hec est omnino alius in persona, hoc, inquit, accedit in justitia, ut ostendit tam in moralibus, quam theologicis virtutibus; non quidem fidem, quæ pro objecto respicit verum a Deo revealatum non ad Spem, quæ respectivum bonum possidendum, non ad Charitatem, quæ respectivum bonum amico inservient, vel inexisteret potest. Et ex virtutibus moralibus, non ad fortitudinem, quæ respectivum adiudicendum, non ad temperantiam, quæ respectivum mediocritatem in delictationibus, remanet ergo ut ad Justitiam pertinet, hec autem commutativa esse non potest, ut ex dicendi patibilibus, ergo erit justitia punitiva, justitia autem proprii peccati punitiva est virtus penitentia, quia tenet penitentiam sibi, & non infligit alteri, ergo objectum formale penitentia est peccatum, quatenus vindicabile. Denique per hunc modum salvator omnia, quæ de virtute penitentia dicuntur, salvator enim, quod sit virtus, quia vindicabilitas peccati est aliquid eligibile secundum rectam rationem, salvator quomodo recipiat peccatum in ratione obiecti obdubius, & dubitabilis, quod tories in Scriptura, & Patribus inculcat, salvator ordo ac diuinum, quos in peccati punitionem elicit, vel imperat penitentia, & denique salvator cetera aliae, quæ penitentia tribuunt, ut ex argumentorum solutione ostendimus q. cit. a.

8 Quinto tandem ad declarandum ulterius, quæ virtus sit penitentia, iam diximus d. 5. cit. q. 3. art. 1. esse quamdiu iustitiam erga Deum, judeoque ad iustitiam reduci debet, ut est una, & particularis virtus ex Cardinalibus, ut Sacra Scriptura colligitur Baro. 2. Anima, quæ tristis est super magnitudinem mortis, & gloriam, & iustitiam Domini, & probat Scotus q. 2. cit. sub. lit. A. haec ratione quæ virtus inclinans per puniendum transgressionem legis est subtilia ex Art. ro. Ethic. c. ult. ubi agens de virtus, & virtutibus legem positivam facit, quia est præmativa virtutum, & punitiva virtutum, que lex ad virtutem iustitiae spectat, sed penitentia ad hoc inclinat, ut patet ex dictis, quia actus portissimi penitentia sunt actus, quibus punitur pro legi transgressione, tunc quia ad iustitiam propriæ penitentia facilius per offensa illata, refaciere, & compenſare injuriam illata, & hoc propriæ præmativa erga Deum ergo est iustitia quædam, & propriæ loquendo iustitia vindicativa dici debet, sed eius species, ut docet Scotus loc. cit. lit. E. ubi ait esse actum iustitiae punitiva, & probatur ex definitione Augustini communiter a Theologis recepta, quod sic vindicatio punitiva formaliter est vindicta, iam essentialementer est iustitia vindicativa. Hoc etiam evidenter deducitur ex Concil. Trid. quia penitentia Sacramenta est tribunal iustitiae, &

ARTICULUS SECUNDUS.

An Penitentia sit virtus infusa, vel acquisitionis, & eius actus sit supernaturales, & quomodo.

10 Explicato penitentia objecto cum suo modo, quo debet attingi ad quidditatem eius penitus declarandum, remanet explicandum, an sit virtus infusa, vel acquisitionis, & an actus eius sit supernaturales quoad substantiam, vel tantum quod modum, & sermo est penitentia Christiana, quæ ad gratiam aliquo modo disponit sive medietate Sacramento, sive extra, sive remota, sive proximè, sunt autem actus penitentia, sive etiam ciuiuslibet habitus, aliæ elicit, aliæ imparti, eliciti sunt, quæ physice producit, & hi quidem omnes intrinsecè tendunt sui motivi formaliter penitentia, imperati verò, quos non causat physice, sed alias inducendo virtutes, ut eos eliciunt, etenim dictum est lib. 2. sent. disp. de actibus humana, quilibet virtus potest impetrare actus alliarum virtutum eos dirigendo, & extirpante ordinando in finem, quem ipsa recipit, & ad quem illi sunt apti, & idonei, unde regula universalis est eos omnes actus possit a penitentia imperari, qui utiles apprehendunt ad finem penitentia conuenientem, actus autem aliarum virtutum, tam interni, ut charitatis, fidei, quam externi, ut eleemosynæ, ieiuniū, & orationis apti sunt, & idonei ad vindicationem, & compensationem peccati a penitentia intentam, veluti præcipuum eius finem, & intrinsecum, ut superius dicitur est.

11 Tertiò, plures rationes ad nostram assertione probandan Scotus adducere solent, que generaliter probat non dari virtutes morales per se infusas ad acquisitionis distinctas; peculiaris tamen, & magis convicente pro penitentia virtute est istas, ut diximus qu. 3. cit. ar. 2. quod nulla est nisi necessitas, aut fundamen- tium scilicet actum penitentia, ut virtutis per se infusa, nisi in ordine ad deletionem peccati, quod inest, & non remittitur, nisi supposita penitentia, & per ipsam, namquam per dispositionem præsumptam, ut patet ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 5. 6. 7. & 14. sed penitentia per se infusa mutatis est ad hunc effectum; ergo virtus, & fundamento ponitur. Major pater, quæ nec Scriptura, nec Patres, nec Concilia alium ulrum penitentia tribuunt, vel agnoscunt. Minor probatur, quia prædicta natura habet hominem dolorem de peccatis, quā Deus illum justificet; ergo talis dolor non est elicitus à penitentia infusa, & hic actus tempore præcedit eis infusione; & consequentia patet quia penitentia infusa secundum Adversarios non infunditur, nisi in ipso justificatione inflatur, quare si penitentia actus præcedit justificationem, ut ejus prævia dispositio, etiam præceder penitentiam infusam, atque ideo hæc necessaria non erit, siquidem absque tali habitu infuso Deus acceptavit penitentiam actualē ex dictamine revelato, & auxilio supernaturali præcedentem. Confirmatur, quia impossibile est, quod actus, qui est causa disponsus subjectum ad infusōnem aliquid habitus producatur ab illo codem habitu infuso, quia idem efficit causa, & effectus respectu ejusdem, quod implicat, & hoc etiam universitatem verificatur in dispositionibus alias formas, nam calor lignum disponsus ad introductionem formæ ignis, non producitur a forma genita ad quam disponit, sed comproduciatur ab ipso igne; Ignis enim produsit formam in ligno sicut producit calorem ultimum disponentem lignum, & ipsam formam agnoscit. Neque oblat quod urget, & lepus inculcat Thomas, actum penitentia, si fructus, & dispositio sufficiens ad gratiam, & justificationem esse debere super naturalem, atque idem talum actum ab habitu supernaturali, & infuso procedere debere. Non obstat, inquit, quia ut fuisse disperminissemus, id est supernaturale statum actus, ut insufficiens dispositio ad justificationem, minime opus est, quod ab habitu infuso sit elicitus, sed sufficit, quod sit ab una causa supernaturali, nempe ab auxilio speciali, nec aliam cauſam hujus actus supernaturalem requiri Conc. Trid. sess. 6. cap. 5. & 6. definit enim ibi contra Pelagianos, & Semipelagianos illos actus non fieri sine adiutorio Dei speciali, & solis liber arbitrii virtibus dicens, si quis dixerit sine præventione spiritu sancti grata, annue eius adiutorio, &c. & hoc fuisse penitentia est virtus supernaturalis, ut supernaturale diliguntur contra id, quod sit virtus solus naturæ sine adiutorio gratia specialis, non autem ut significat virtutem infusam supernaturalem quod substantiam ei fuisse, quo iam frequentius sumitur a Theologis, quatenus distinguunt contraria virtutem acquisitam moralē.

12 Secundo, has de causa Doctoris c. duplice fecerint penitentiam cum Aug. lib. de vera, & falsa penitentia, unam fructuosa absolute per se naturalibus hominis, alteram fructuosa, quæ est opus Dei ab eius misericordia inspiratum, etenim ut docet ipse 3. dist. 33. & 36. omnis virtus appetitiva, quæ est penitentia, quia est in voluntate, habet sua peculiaria dictamina in intellectu, quibus in suis actibus regularitur, quorum aliqua sunt mere naturalia, id est, habita ab ulla revelatione, id est folio naturæ ducit, ut v. g. quod Deus supremum Numen; & prima causa est coletia: quod tibi non vis, alteri ne feceris, & his similia, quæ dicitur natura, & sic virtus, quæ tali lumine regulatur, nequit recipere objectum supernaturale, quatenus tale, quia omnis actus, vel habitus objectum supernaturale sic recipiens a lumine supernaturali fidei principium habet, & originem trahit, & hoc modo virtus penitentia dicitur supernaturales, quia licet in se entitativè fin naturales, quia tamens supra, ac præter exigentiam naturæ, quia in his circumstantiis, & dispositionibus virtus, & ratio productionem non postulat, ideo dicuntur supernaturales quod modum. Quæritur ergo in proposito, an actus penitentia sint supernaturales quod substantiam, vel tantum